
готують реферати, наукові виступи та письмові роботи, беруть участь у пошуковій діяльності. Пошук таких матеріалів може стати своєрідною «грою», в ході якої учням доведеться побувати в ролі дослідників та опрацьовувати вже зібраний фольклорний матеріал. На думку вчених і вчителів-практиків, такі моменти суттєво підвищують зацікавленість виучуваним матеріалом, що у свою чергу позитивно впливає на рівень знань, умінь і навичок.

Такими бачаться основні підходи до використання фольклору на гурткових заняттях та уроках української літератури. Системність звернення до народної спадщини збудить чутливі струни дитячих душ, допоможе підліткам збагнути себе, юнацтву – зробити світоглядний вибір. А головне – ще раз переконатися у багатстві української духовної культури, відчути гордість за свій народ.

Список використаних джерел

1. Замовляння / Упоряд., передмова, примітки М. Дмитренко. – К.: Видавець Микола Дмитренко, 2007. – 124 с.
2. Українські замовляння / Упоряд. М.Н.Москаленко; Авт. передм. М.Новикова. – К.: Дніпро. 1993. – 309 с.
3. Грицай М., Бойко В., Дунаєвська Л. Українська народнопоетична творчість. – К., 1983. – 357 с.
4. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість: Підручник. – 3-е вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2005. – 591 с.
5. Українські замовляння / Упоряд. М.Н.Москаленко; Авт. передм. М.О.Новикова. – К.: Дніпро, – 1993. – 309 с.
6. Пасічник С. А. Методика вивчення української літератури в середніх навчальних закладах. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.

The following article focuses on forms and research methods of students during their participation in folklore-ethical extra-curricular activities. Special emphasis is being placed on students' research of myths and traditions of the Ukrainians, folklore texts analysis as well as research method selection.

Key words: folklore, ritual, mythopoeics, symbol, research, teacher, pupils.

УДК 378. 091. 313: 81'243

Н. В. Проценко

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СИСТЕМІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

У статті подано теоретичний матеріал використання інтерактивних технологій як одного з напрямків удосконалення навчального процесу та розвитку професійного мовлення студентів на заняттях з іноземної мови у НВНЗ. Подана характеристика таких інтерактивних технологій, як дискусія та рольова гра.

Ключові слова: інтерактивна технологія, навчальний процес, дискусія, рольова гра, іноземна мова.

Проблема якості освіти в Україні стає все більш актуальною. Особливо цей процес набуває свого розвитку зі входом України до єдиного європейського освітнього та наукового простору. Яскравим вираженням цієї тенденції є введення відповідних положень до нормативних документів, а також розвиток інституційних механізмів, що забезпечують якість освіти вищих навчальних закладів. Завдання, визначені державною національною програмою «Освіта» («Україна ХХІ століття») та національною доктриною розвитку освіти, орієнтують на запровадження таких методів навчання, які розвивають «уміння самостійно вчитися, критично мислити..., здатність до самопізнання і самореалізації особистості у різних видах творчої діяльності» [1, с. 6]. Саме такими є активні й інтерактивні методи навчання, які викликають великий інтерес до пізнавального процесу, розвивають творчий потенціал особистості, розумову та емоційну сфери.

Вагомий внесок у розробку питань, пов'язаних з дослідженням та впровадженням у навчальний процес інтерактивних методів, зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені і методисти, як Є.С. Полат, О. Пометун, А. Пироженко, Л.К. Гейхман, Н.А. Ахметова, Л. Даниленко, Д.В. Паньков, Т.М. Мартянова, М.Ю. Бухаркіна, О.С. Кравчина, Л. Галіцина, О. Комар, Г. Фріц, А. Мейлі, А. Дафф, А. Райт та інші.

Метою нашого дослідження є відбір та аналіз найефективніших, на наш погляд, інтерактивних технологій, які сприяли б формуванню професійного іншомовного мовлення студентів.

Поняття «активні методи» з'явилося у 20-30-х роках ХХ ст. Активними методами навчання вважаються методи, що стимулюють пізнавальну діяльність тих, кого навчаємо, насамперед на діалозі, передбачають вільний обмін думок. На сучасному етапі викладання іноземних мов не обмежується лише активними методами. Підготовка кваліфікованих фахівців, які володіли б навичками та вміннями іншомовного мовлення, вимагає використання інноваційних, зокрема інтерактивних технологій.

Термін «інтерактивна педагогіка» до наукового обігу ввів німецький дослідник Ганс Фріц у 1975 році. У своїх дослідженнях він визначив мету інтерактивного процесу – це зміна і покращення моделі поведінки його учасників. Аналізуючи власні реакції та реакції партнера, учасник змінює свою модель поведінки і свідомо засвоює

її. Отже, можна говорити про інтерактивні методи як процес інтерактивного виховання. Сутність інтерактивних методів полягає в тому, що навчання і виховання відбуваються шляхом взаємодії всіх тих, хто навчається і навчає. «Технологія проведення занять із використанням активних та інтерактивних методів навчання передбачає підвищення інформаційної культури, мобілізацію на раціональне використання часу, співробітництво з професійною орієнтацією. При цьому особливо важливими умовами Євроосвітньої інтеграції є забезпечення якості навчання, реалізація інтенсивної дослідницької діяльності, забезпечення мобільності студентів і працівників ВНЗ» [2, с. 337].

Ознайомимось з деякими інтерактивними методами навчання іноземних мов та перспективами їх використання у навчально-виховному процесі.

На практичних заняттях з іноземної мови студенти мають можливість поспілкуватися і висловитися мовою, яку вони вивчають. Тому цілком доречним є створення дискусій, які могли б мати місце в реальному спілкуванні. Основою таких обговорень може стати інформація з прочитаних текстів та статей. Викладач виступає в ролі керівника спілкування, пропонуючи студентам проблемне запитання. Під час дискусії звертається увага на оригінальні думки учасників, спірні питання. Досить часто в обговоренні проблемного питання між учасниками виникають напружені моменти. Завдання викладача – допомогти студентам, направити обговорення в потрібному руслі [3].

До найбільш розповсюджених форм дискусії можна віднести:

- бесіду «Круглий стіл», в якій бере участь невелика кількість студентів, і впродовж якої вони обмінюються думками між собою та рештою класу, так званою «аудиторією»;
- дискусію «Дебати», де виступають учасники-суперники двох протилежних команд однієї студентської групи; виступ побудований за принципом «заперечень та аргументацій»;
- дискусію «Форум», де обговорюють проблему, в ході якої відбувається обмін думками з «аудиторією».

Під час проведення дискусії необхідно дотримуватися таких правил: доброзичливе ставлення один до одного; чітке зосередження на темі обговорення; стислість та змістовність висловлювання з аргументованістю; висновки та обговорення подальшої роботи над проблемою дискусії.

Для урізноманітнення заняття та створення професійно-орієнтованих ситуацій у навчальному процесі доцільно використовувати рольові ігри, в яких студенти мають можливість реалізувати свої комунікативні вміння та мовленнєві навички.

Ігрові технології – це спосіб навчання, коли студенти можуть творчо проявити себе у створенні матеріалу, на якому базується частина заняття. Ігрові технології сприяють «пробудженню» у кожній людині природженої здатності до імітації, використанню міміки, самовираженню через жестикуляцію, розвивають увагу та пам'ять. Гра на занятті з іноземної мови – це розважальна, цікава та стимулююча діяльність, за допомогою якої вивчаючі іноземну мову грають та спілкуються між собою [4].

При проведенні рольової гри моделюються явища сучасного світу. Участь у грі надає студентам нового життєвого досвіду. Увага приділяється імітації реального світу, при цьому студенти виконують різноманітні ролі. Їхнім завданням є розв'язання проблемної ситуації. Саме низки проблемних завдань відкривають можливості використання іноземної мови для повсякденного спілкування, а також для вирішення професійних завдань [5]. Забезпечуючи формування відповідних видів мовленнєвої діяльності, вони допомагають реалізувати основну функцію вивчення іноземної мови у ВНЗ – формування у студентів професійної комунікативної компетенції.

Створюючи проблемні ситуації, викладачеві слід пам'ятати: завдання повинні відповідати рівню наявних знань та інтелектуальних можливостей студентів; не бути стереотипними і відтворювати реальні життєві ситуації; проблему подавати під несподіваним кутом зору; завдання пов'язувати з темою заняття. Виконуючи такі завдання, студенти мають можливість практично осмислити подану інформацію, а також активізувати лексичний та граматичний матеріал.

Виділяють чотири етапи проведення рольової гри:

- 1) орієнтація – пояснюється тема, правила та загальний хід гри;
- 2) підготовка – розподіл ролей та вивчення завдань;
- 3) проведення – сама гра, підрахунки результатів;
- 4) обговорення – підсумок результатів та обговорення ідей, які з'явилися під час проведення гри.

Заслужують на увагу судження американських педагогів Алана Мейлі та Алана Даффа, які пропонують таку кваліфікацію ігор: «вступні» (які в свою чергу поділяються на невербальні «розігрівачі», невербальні «заспокійливі», вербальні та ігри, спрямовані на формування групи), «спостереження», «пояснення», «створення та винахід», «гра слів», «розв'язання проблем», «використання літературних текстів, віршів» [6].

Керуючи процесом проведення рольової гри, викладач виконує функції інструктора, тренера та ведучого (особливо при обговоренні підсумків гри).

Таким чином, використовуючи інтерактивні технології навчання іноземних мов, можна ефективніше вирішувати цілий ряд завдань, а саме:

- а) удосконалювати уміння монологічного і діалогічного мовлення на основі проблемного обговорення;
- б) стимулювати пізнавальну діяльність та сприяти співпраці;
- в) поповнювати свій активний та пасивний запас лексику сучасної іноземної мови;

г) знайомитися з особливостями мовної поведінки різних народів в умовах спілкування, особливостями культури, традицій країн, мови яких вивчаються;

д) спонукати до самостійності, давати можливість реалізувати творчий потенціал;

е) формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності.

Доцільним і перспективним, на нашу думку, буде аналіз інших інтерактивних методів викладання іноземних мов, які у взаємодії з традиційними технологіями забезпечують високий рівень навчання, мобільність студентів та працівників ВНЗ, реалізацію дослідницької діяльності, підвищення інформаційної культури.

Список використаних джерел

1. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – №33.
2. Лисенко А.В. Активні та інтерактивні методи навчання в системі Болонського процесу. – Вища освіта в контексті Болонського процесу: збірник матеріалів міжнародної науково-методичної конференції, 18-21 листопада 2008 р. Полтава / редкол.: В.О. Онищенко, В.А. Пашинський, О.М. Ніколаєнко, Н.К. Кочерга / А.В. Лисенко. – Полтава: АСМІ, 2008.
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002.
4. Wright Andrew. Games for Language Learning / Andrew Wright, David Betteridge, Michael Buckby. – Cambridge: Cambridge University Press, UK, Third edition, 2006.
5. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учебное пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации педагогических кадров / Е.С.Полат, М.Ю.Бухаркина. – М.: Изд. центр «Академия». – 2005.
6. Maley Alan. Drama Techniques in Language Learning. A resource book of communication activities for language teachers / Alan Maley, Alan Duff. – Cambridge: Cambridge University Press, UK, Nineteenth printing, 2001.

In this article the theoretical material of the usage of interactive technology is presented as one of the directions for improvement of the educational process and the development of professional speech of students at foreign language lessons at unlinguistic higher educational establishment. Such interactive technologies as discussion and role playing are characterised.

Key words: interactive technology, educational process, discussion, role playing, foreign language.

УДК 811.111'37

А. П. Ситник

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

LINGUISTIC FORM AND COMMUNICATION OF (IM)POLITENESS

У статті аналізується зв'язок ввічливості та неввічливості з певними конвенціоналізованими формулами. Робиться висновок, що жодна лінгвістична форма не може бути інтерпретована як (не)ввічлива у всіх контекстах незалежно від інтенціональності висловлювання, яке її містить.

Ключові слова: прагматика, (не)ввічливість, фрейм.

Despite some previous efforts, it is only recently that attempts have been undertaken to investigate the language of social interactions which can be labeled «(im)polite» (e.g. [21; 7; 3]. Some studies are closely modeled on the classic, and most cited, work on politeness, Brown and Levinson [4] and contain a description of «pragmatic strategies» and «linguistic output strategies» for achieving (im)politeness. Such approaches have been criticized by later politeness studies, notably [9] and [27], for being too deterministic. Various factors can determine how polite or impolite some (linguistic) behavior is taken to be, including for example whether one understands a behavior to be strongly intentional or not.

Brown and Levinson [4, c. 65] discuss intrinsic face-threatening acts or «FTAs» by which they mean «what is intended to be done by a verbal or non-verbal communication, just as one or more speech acts can be assigned to an utterance». Their notion of inherent or intrinsic FTAs is fuzzy, not absolute. Thus, counter-examples such as orders which are beneficial to the hearer cannot be regarded as constituting a face-threatening act and meaning could only be inherent in speech acts if speech acts themselves had a degree of determinacy and stability. Unlike the form of an utterance, a speech act depends on a considerable amount of interpretive work in context. This point is illustrated by Leech: «The indeterminacy of conversational utterances [...] shows itself in the NEGOTIABILITY of pragmatic factors; that is, by leaving the force unclear, S may leave H the opportunity to choose between one force and another, and thus leaves part of the responsibility of the meaning to H. For instance, 'If I were you I'd leave town straight away' can be interpreted according to the context as a piece of advice, a warning, or a threat. Here H, knowing something about S's likely intentions, may interpret it as a threat, and act on it as such; but S will always be able to claim that it was a piece of advice, given from the friendliest of motives» [16, c. 24].

Thus, speech acts are a theoretical nonstarter for an argument that (im)politeness is inherent in linguistic forms. In fact, Brown and Levinson themselves acknowledge this in their second edition: «speech act theory forces a sentence-